

Заїка О. А.,
кандидат технічних наук, доцент, доцент кафедри
Національний аерокосмічний університет
«Харківський авіаційний інститут»,
м. Харків, Україна

ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ БОРОТЬБИ САМБО В ХАРКОВІ (З 1991 РОКУ ДО СЬОГОДЕННЯ)

Вступ. Харківська школа самбо традиційно є однією з найсильніших в Україні та світі. З 1991 року регіон став інноваційним центром розвитку спортивного та бойового напрямків, що підтверджується стабільними успіхами на міжнародній арені [4].

Мета дослідження полягає у системному аналізі етапів становлення та розвитку боротьби самбо в Харкові в період незалежності України, визначенні ролі провідних спортивних клубів і тренерських шкіл у підготовці спортсменів світового рівня, а також популяризації здобутків харківських самбістів на міжнародній арені.

Методи дослідження: теоретичний аналіз і узагальнення наукової та методичної літератури, вивчення архівних матеріалів Харківської обласної федерації самбо, систематизація статистичних даних результатів виступів спортсменів на чемпіонатах світу та Європи, метод історичної ретроспективи.

Виклад основного матеріалу дослідження.

Становлення та розвиток інфраструктури (1990 – 2000 роки)

Після здобуття Україною незалежності базою для розвитку самбо стали профільні кафедри закладів вищої освіти. Ключову роль відігравали Харківський національний університет внутрішніх справ, де підготовка самбістів інтегрована в навчальний процес, Національний аерокосмічний університет «Харківський авіаційний інститут», Національний юридичний університет імені Ярослава Мудрого [5]. Вагомий внесок у збереження методичної бази в цей період зробив Едуард Анатолійович Полянський – заслужений тренер України (ЗТУ), чия діяльність дозволила зберегти спадкоємність поколінь у 90-х роках. Будучи віце-президентом обласної федерації самбо він відкрив відділення боротьби самбо в Харківському державному вищому училищі фізичної культури № 1 та спортивну дитячо-юнацьку школу олімпійського резерву з боротьби самбо.

Провідні тренерські школи та їхні досягнення.

Харківська школа базується на роботі видатних фахівців, які виховали зірок світового класу:

- Нечитайло Олександр Іванович (ЗТУ) – один із тренерів заслуженого майстра спорту (ЗМС) Віктора Савінова.

IV Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю
«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ, СПОРТУ, ЗДОРОВОГО СПОСОБУ
ТА ЯКОСТІ ЖИТТЯ РІЗНИХ ВЕРСТВ НАСЕЛЕННЯ»

- Луговський Сергій Іванович – уповноважена особа юридичної особи – Харківська обласна федерація боротьби самбо, тренер, чий методики дозволили ЗМС Дмитру Селезню стати одним із найсильніших важковаговиків збірної України.

- Заїка Олег Анатолійович – ЗТУ, перший віце-президент Харківської обласної федерації спортивного і бойового самбо з 2005 року. Працюючи в Національному аерокосмічному університеті «Харківський авіаційний інститут» підготував цілу плеяду майстрів спорту міжнародного класу (МСМК), серед яких чемпіон світу 2004 року Сергій Подоляк, дворазова чемпіонка світу Анастасія Шевченко, чемпіон світу з бойового самбо Кирило Крикунов, неодноразовий призер чемпіонатів світу та Європи Дмитро Євдошенко, а також МСМК з дзюдо, майстер спорту (МС) з боротьби самбо та сумо Михайло Черкасов [3]. З 2012 по 2016 роки О. А. Заїка був старшим тренером студентської збірної команди України і очолював делегацію самбістів України на студентських чемпіонатах і кубках світу. В ці роки збірна команда України завжди виборювала 2-ге командне місце.

- Євген Валерійович Тешер – ЗТУ. Очолюючи спортивний клуб «Самбіст 84» сформував потужний кадровий резерв, зокрема підготувавши МСМК Дмитра Євдошенка, МСМК Артура Саркісянцата МСМК Анастасію Новікову [1].

- Руднев Сергій Валентинович – спеціалізується на бойовому самбо. Його вихованець і син Владислав Руднев став найтитулованишим представником цього напрямку в історії країни [2].

Видатні постаті та їхні світові тріумфи

Віктор Валерійович Савінов – ЗМС, шестиразовий чемпіон світу та Європи. Його тренерами в різні роки були Генадій Віталійович Поміляйко, Едуард Анатолійович Полянський, Олександр Іванович Нечітайло, Олексій Валерійович Савінов. З 1997 до 2009 роки він домінував у вагових категоріях до 68 та до 74 кг, ставши «золотим стандартом» техніки самбо. У 2020 році В. В. Савінов підтвердив клас, вигравши золото світової першості серед ветеранів [4].

Анастасія Юріївна Шевченко – МСМК, одна з найуспішніших жінок-самбісток України. Під керівництвом О. А. Заїки та О. М. Бакшенцова виборола два титули чемпіонки світу (2017 рік, 2020 рік) та золото чемпіонату Європи (2017 рік) [3]. Також вона виборола ще 7 срібних та бронзових медалей на чемпіонатах світу та Європи і 3 золоті медалі на чемпіонатах світу серед здобувачів вищої освіти.

Владислав Сергійович Руднев – ЗМС, унікальний спортсмен, шестиразовий чемпіон світу з бойового самбо (2018 – 2021 роки, 2024 – 2025 роки). Окрім перемог на чемпіонатах, які проводила Міжнародна федерація самбо (FIAS), в 2025 році він здобув золото на Всесвітніх іграх в Китаї, що стало історичним досягненням для харківського спорту [2].

IV Всеукраїнська науково-практична конференція з міжнародною участю
«АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ, СПОРТУ, ЗДОРОВОГО СПОСОБУ
ТА ЯКОСТІ ЖИТТЯ РІЗНИХ ВЕРСТВ НАСЕЛЕННЯ»

Висновки. Харківська школа самбо за період 1990 – 2026 років пройшла шлях від збереження класичної бази до створення унікальної методики підготовки чемпіонів у бойовому та спортивному розділах. Завдяки роботі таких тренерів, як О. А. Заїка, О. М. Бакшен'єв, С. Ш. Карганян, С. В. Руднев, О. В. Кармазинський і молодих тренерів Д. О. Євдошенко, А. В. Кірільчук, С. М. Мартиненко та ін. Харків і сьогодні залишається ключовим донором національної збірної.

Перспективи подальших досліджень. Подальші дослідження можуть бути спрямовані на детальний аналіз методики підготовки харківських майстрів боротьби самбо, вивчення впливу воєнних дій на тренувальний процес в регіоні та розробку стратегій відновлення спортивної інфраструктури міста для підтримки статусу Харкова як одного з головних центрів самбо в Україні.

Список використаної літератури

1. Пам'яті Євгена Тешера. *Офіційний вісник Національної федерації самбо*. 2016. URL: <http://sambo.net.ua> (дата звернення: 23.05.2024).
2. Руднев Владислав – шестикратний чемпіон світу з бойового самбо. *Головне управління Національної поліції в Харківській області* : офіційний сайт. 2025. 10 листоп. 2025 р. URL: <https://hk.npu.gov.ua/news/kharkivskyi-politseiskyi-vladyslav-rudniev-shestykratnyi-chempion-svitu-z-boiovoho-sambo> (дата звернення: 23.01.2026).
3. Савченко О. В. Заїка Олег Анатолійович. *Енциклопедія Сучасної України* / ред. кол.: І. М. Дзюба [та ін.] ; НАН України, НТШ. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2010. URL: <https://esu.com.ua> (дата звернення: 23.05.2024).
4. Самбо: історія та сучасність : *офіційний сайт Національної федерації самбо України*. URL: <http://sambo.net.ua> (дата звернення: 22.02.2026).
5. Шайхатдінов Р. С., Кузнецов В. А., Кузнецова С. В. Розвиток прикладних одноборств у ХНУВС. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)* : зб. наук. пр. / за ред. О. В. Тимошенка. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2021. Вип. 7 (138) 21. С. 136–140.